

İLKOKUL ÖĞRETMENİ MOTİVASYON ÖLÇEĞİNİN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ¹

(THE PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE PRIMARY SCHOOL TEACHER
MOTIVATION SCALE)²

Ergün ÖZTÜRK³
Ebru UZUNKOL⁴

ÖZET

Bu çalışmada, ilkököl öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyon düzeylerini belirlemek üzere geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya İlinde görev yapmakta olan 201 ilkököl öğretmeni oluşturmaktadır. Ölçek geliştirme çalışmasında ilk olarak alan yazın taraması yapılmış ve 51 maddelik bir havuz oluşturulmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında kapsam geçerliği için uzman görüşü alınmış, yapı geçerliliği için de açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, “mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı”, “takdir edilme ve mesleki mutluluk”, “meslekten kaçınma” ve “mesleği özümseme” olmak üzere dört faktör ve 30 maddeden oluşan geçerli ve güvenilir bir ölçek elde edilmiştir. Ölçekte yer alan dört faktör toplam varyansın %50’sini açıklamaktadır. Toplam iç tutarlık katsayısı ise .87 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değerler, ölçeğin psikometrik niteliklerinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul öğretmeni, motivasyon, ilkököl öğretmeni motivasyon ölçeği, ölçek geliştirme, geçerlik, güvenilirlik.

ABSTRACT

This study aimed to develop a valid and reliable scale to determine their motivation for teaching profession of primary school teachers. The study group of the research consists of 201 primary school teachers who are working in the province of Sakarya. The scale development process, firstly been made literature review and 51-item survey was created in a pool. Experts were consulted for content validity. However confirmatory and exploratory factor analyses was held for structure validity. As a result, for examine reliability of the scale, internal consistency coherence is calculated. The evaluation results, “positive attitude toward teaching profession and professional success”, “recognition and professional happiness”, “avoidance of the profession” and “internalization of the profession” including four factors and 30 items, a valid and reliable scale was obtained. As a result this scale which is consist of four factors, explain %50 of total variance. Total of the internal consistency coherence was .87. These result values showed that a psychometric quality of this scale was acceptable.

Keywords: Primary school teacher, motivation, primary school teacher motivation scale, scale development, validity, reliability.

GİRİŞ

Öğretmenlerin, eğitim sisteminin verimli bir şekilde işlemlerini sağlamak için en fazla emek harcayan bireyler olmakla birlikte, eğitim sisteminin kalitesinin belirleyici faktörlerinden biri olduğu söylenebilir. Öğrencilerle birebir etkileşimde

¹ Bu çalışma, 12. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulmuştur.

² This study was presented at the meeting of the 12. National Elementary Classroom Teaching Symposium.

³ Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

E-posta: eozturk@sakarya.edu.tr

⁴ Arş. Gör. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü.

E-posta: ebrud@sakarya.edu.tr

bulunarak, eğitim-öğretim sürecinde en aktif rolü üstlenen öğretmenleri etkileyen her türlü psikolojik faktörün eğitim sürecini olumlu veya olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu psikolojik faktörlerin en önemlilerinden bir tanesi de öğretmenlerin mesleklerine ilişkin sahip oldukları motivasyon düzeyleridir (Bishay, 1996; De Jesus & Lens, 2005; Webster, 2006; Yavuz & Karadeniz, 2009; Yazıcı, 2009). Motivasyon, insan davranışlarını yönlendiren ve kuvvetlendiren, gösterilen davranışın hayat bulmasını ve sürekliliğini sağlayan duyuşsal bir faktördür (Wright & Wiediger, 2007; Yılmaz & Huyugüzel Çavaş, 2007). Bununla birlikte motivasyon, bireyin davranışlarını ve her hangi bir işte göstereceği performansı etkileyen en önemli hususlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Ofoegbu, 2004). Motive olmuş insanların, belirlemiş oldukları amaçlarının peşinden daha kararlı bir şekilde giderek, gerçekleştirme olasılıklarının çok daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Jonett, 2009).

İnsan davranışını bu derece etkileyen bir faktörün çalışma hayatını da etkilemesinin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Lindner (1998), motivasyon düzeyi yüksek olan kişilerin mesleklerinde daha başarılı ve üretken olduklarını belirtmektedir. Mesleki motivasyon ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, mesleki motivasyonun çalışma hayatını etkileyen çeşitli faktörlerle ilişkili olduğu görülmektedir. Ünsar (2011), mesleki motivasyon ile işten ayrılma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, motive olmamış çalışanların işten ayrılma eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak, Çakar ve Ceylan (2005), motivasyon ile örgütsel bağlılık arasındaki ilişkiye işaret ederken, Park ve Rainey (2012) ise mesleki motivasyon düzeyi yüksek olan bireylerin, işyerindeki diğer çalışanlarla sosyal iletişiminin daha iyi olduğunu vurgulamaktadır.

Riley (2013), insanların başkalarını önemsemesinin ve başkaları adına yararlı bir şeyler yapmasının motivasyonla mümkün olabileceğinin üzerinde durmaktadır. Bu durumda, özellikle sürekli öğrencileri için fedakârlık yapmak durumunda olan öğretmenler için motivasyonun oldukça önemli bir kavram olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Day, Kington, Stobart, ve Sammons (2006), öğretmen kimliğini oluşturan anahtar kavramların, amaç sahibi olma, öz yeterlilik, motivasyon, meslek tatmini, etkililik ve bağlılık olduğunu belirtmektedir (Akt: Wu; 2012). Nitekim Aypay'ın (2011) çalışmasında öğretmenlerin, iyi bir öğretmen olabilmenin koşullarından bir tanesinin mesleki motivasyon olduğunu belirttikleri görülmüştür. Evans'a (1998) göre, motivasyon düzeyi yüksek olan öğretmenler, öğretim etkinliklerini yürütme konusunda daha enerjik ve istekli olmaktadır. Bu sebeple, eğer okullar yüksek kalitede eğitim veren öğretmenlerle çalışmak istiyorsa, anahtar kelime motivasyon olmalıdır (Webb, 2007). Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, öğretmenlerin motivasyon düzeylerinin pek çok faktör ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin öğretmenliğe ilişkin sahip oldukları motivasyon düzeylerinin, meslek tatmini (Bishay, 1996; Davis & Wilson, 2000; Griffin, 2010; Maharjan, 2012; Yavuz & Karadeniz, 2009), öğrencilerin motivasyon düzeyleri (Atkinson, 2000) ve öğrencilerin başarıları (Hayden, 2011; McKinney, 2000) gibi farklı faktörlerle ilişkili olduğu araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Bunların dışında De Jesus ve Lens (2005), motive olmuş öğretmenlerin yeniliklere daha istekli olacaklarını ve daha çabuk ayak uyduracaklarını, bu yüzden öğretmen motivasyonunun aynı zamanda eğitimde yapılacak reformlar açısından da oldukça önemli olduğunu belirtmişlerdir. Benzer olarak Özdoğru ve Aydın (2012), ilköğretim okulu öğretmenlerinin, motivasyon düzeyleri ile okullarda alınan kararlara katılma düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sapkale (2009) ise çalışmasında, öğretmenlerin motivasyon düzeyleri ve öğretmeye karşı tutumları arasındaki pozitif yönlü ilişkinin varlığına vurgu yapmıştır. Buna göre, motivasyon düzeyi yüksek olan öğretmenlerin gerek görev yaptıkları okullarla ilgili gerekse öğrenme-öğretme sürecinde yaşanacak yenilik ve düzenlemelerle ilgili olarak daha aktif rol aldıkları söylenebilir. Yapılan araştırmaları destekler nitelikte Whatley (1998), öğretmen motivasyonunu bazı faktörlerle ilişkilendirmiştir. Bunlar; çocuklarla çalışmaktan keyif alma, çocuklara bir şeyler öğretmenin ne kadar değerli olduğunun farkında olma, kariyerini daima ilerletme arzusu ve öğretimden yararlanmadır (Akt: Hayden, 2011). Görüldüğü gibi öğretmen motivasyonu, öğrencilere sağlıklı bir öğrenme ortamı oluşturmanın dışında öğretmenlerin mesleki kariyerlerini geliştirmeleri için oldukça önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Falout, 2010). Dolayısıyla öğretmenlerin motivasyon düzeylerinin kaliteli bir eğitim için son derece önemli bir yeri olduğu söylenebilir. Özellikle tüm bir sınıfın sorumluluğunu alan, zaman zaman ulaşım imkanlarının kısıtlı olduğu yerlerde görev yapmak durumunda kalan, zaman zaman birleştirilmiş sınıf okutmak durumunda kalan ve bunun gibi pek çok zorlukla karşılaşarak mesleklerini icra etmekte olan ilkökul öğretmenlerinin motivasyon düzeylerinin sağlıklı bir şekilde belirlenmesinin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda araştırmanın amacı, ilkökul öğretmenlerinin öğretmenliğe yönelik motivasyon düzeylerini belirlemek amacı ile geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek olarak belirlenmiştir. Alanyazın incelendiğinde hem yurt içinde hem de yurt dışında öğretmen adaylarının (Acat & Yenilmez, 2004; Kauffman, Yılmaz Soylu & Duke, 2011; Kyriacou, Hultgren & Stephens, 1999; Salisbury-Glennon & Stevens, 1999; Zehir Topkaya & Uztosun, 2012) ve öğretmenlerin (Barlı, Bilgili, Çelik & Bayrakçeken; 2005; Davis & Wilson, 2000; Hayden, 2011; Kelley, Heneman III & Milanowski, 2002; Özan, Türkoğlu & Şener, 2010; Raju, 2012; Stone Barker, 2009; Yavuz & Karadeniz, 2009) motivasyon düzeyleri ile ilgili olarak yapılan çalışmalar bulunduğu görülmektedir. Ancak, çalışmalar genel olarak incelendiğinde yalnızca ilkökul öğretmenlerine odaklanan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Şu hususta belirtilmelidir ki, tüm bu çalışmalarda kullanılan ölçme araçlarından hiç biri direkt olarak ilkökul öğretmenlerinin motivasyon düzeylerinin belirlenmesine yönelik değildir. Bu araştırma özellikle ilkökul öğretmenlerinin sahip oldukları motivasyon düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması olduğundan alana katkı sağlayacağı düşünülmekte ve önemli görülmektedir.

YÖNTEM

Bu bölümde, çalışma grubu ve ölçek geliştirme sürecinde yapılan çalışmalar ile ilgili olarak bilgilere yer verilmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Sakarya İli'nde görev yapmakta olan 201 ilkokul öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan ilkokul öğretmenlerinin %58'ini kadın, %42'sini erkek öğretmenler oluşturmaktadır.

Ölçeğin Geliştirilme Süreci İle İlgili Çalışmalar

Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında ilk olarak öğretmen motivasyonu ile ilgili olarak geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Ardından alan yazında öğretmenlerin motivasyon düzeylerini belirlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalarda kullanılan ölçekler incelenmiştir (Acat & Yenilmez, 2004; Atkinson, 2000; Fernet, Senecal, Guay, Marsh & Dowson, 2008; McKinney, 2000; Wu, 2012). Yurt dışında geliştirilen ölçekler, yabancı dil uzmanlarının da görüşleri alınarak Türkçeye çevrilmiştir. Hem bu maddelerden hem de yapılan literatür taramasından yararlanılarak 51 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Ardından kapsam ve görünüş geçerliliğinin sağlanması için Eğitim Bilimleri Bölümü, İlköğretim Bölümü ve Türkçe Eğitimi Bölümünde görev yapmakta olan toplam 8 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda ekleme ve çıkarmalar yapılarak, 10 olumsuz ve 31 olumlu maddeden oluşan 41 maddelik ve 5'li likert tipinde bir ölçek oluşturulmuştur. Puanlama; “Kesinlikle katılıyorum” ifadesi için 5; “Katılıyorum” ifadesi için 4; “Kararsızım” ifadesi için 3; “Katılmıyorum” ifadesi için 2; “Kesinlikle Katılmıyorum” ifadesi için 1 puan olacak şekilde derecelenmiş, olumsuz soru kökündeki maddeler için bu dereceleme tersi uygulanmak suretiyle toplam puanlar hesaplanmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Bu çalışma, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlanması için açımlayıcı faktör analizi yapılması, doğrulayıcı faktör analizi yapılması ve iç tutarlılık katsayılarının belirlenmesi sırası ile gerçekleştirilmiştir.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizinin yapılabilmesi için ilk olarak, ölçeğin güvenilirliği test edilerek, Cronbach Alfa katsayısı ve soru-bütün korelasyon (corrected Item-Total correlation) katsayıları hesaplanmıştır. Soru-bütün korelasyon (corrected Item-Total correlation) değerleri 0,25 değerinden küçük olan 12., 14. ve 24. maddeler ölçekten çıkarılmıştır (Kalaycı, 2010).

Belirtilen maddeler çıkarıldıktan sonra, elde edilen verilere öncelikle yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde, ölçekte yer alacak maddelerin belirlenmesinde maddelerin öz değerlerinin 1,

maddelerin yük değerinin en az .30, iki faktörde yer alan faktörler arasında en az .10 fark olması temel alınmıştır (Büyüköztürk, 2007). Ayrıca yapı geçerliği esnasında 25 derecelik varimax eksen döndürmesi yapılmıştır.

Örnekleme büyüklüğünün açımlayıcı faktör analizine uygunluğunu test etmek için ise Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) testine bakılmıştır. KMO değeri .835 olarak bulunduğu için açımlayıcı faktör analizi yapılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. KMO değeri hesaplandıktan sonra Bartlett'in Sphericity testine bakılarak $\chi^2 = 3143,372$, $p=.000$) elde edilen veriler anlamlı farklılık gösterdiği için faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir (Büyüköztürk, 2007).

Faktör analizinde 38 maddenin öz değeri 1 olacak şekilde temel bileşenler analizi öncelikli olmak üzere varimax (25) eksen döndürmesi gerçekleştirilmiştir. Ardından düşük ortak varyansa sahip olan 11., 22., 25. ve 41. maddeler analizden çıkarılmıştır. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Ölçeğin 4 faktörlü bir yapı gösterdiği ortaya konmuştur. Ancak, eksi değer yükü gösteren 28. madde ile iki faktörde yer alan maddelerin yükleri arasında .10'dan fazla fark olan 6., 20. ve 32. maddeler ölçekten çıkarılarak tekrar faktör analizi yapılmıştır.

30 madde üzerinden yapılan açımlayıcı faktör analizinde KMO değeri .843 bulunmuştur. Bartlett'in Sphericity testine bakılarak $\chi^2 = 2381.672$, $p=.000$) elde edilen verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu tespit edilmiştir. Faktör analizinde 30 maddenin öz değeri 1 olacak şekilde, temel bileşenler analizi öncelikli olmak üzere varimax (25) eksen döndürmesi gerçekleştirilmiştir.

Şekil 1. Scree-plot Grafiği Faktör Yapısı Şekli

Şekil 1'de de görüldüğü gibi geçerlik çalışmaları sonucunda ölçeğin 30 maddeli, dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maddelerin sahip olduğu faktör yükleri Tablo 1'de sunulmuştur:

Tablo 1. İlkokul Öğretmeni Motivasyon Ölçeği Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Ortak Faktör Varyans	Faktör Yük Değerleri			
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
m1	.54	.71			
m2	.51	.70			
m3	.44	.59			
m4	.43	.60			
m5	.71		.79		
m7	.39	.61			
m8	.53	.65			
m9	.51	.70			
m10	.39	.53			
m13	.41		.47		
m15	.37	.57			
m16	.59		.71		
m17	.44			.66	
m18	.38	.58			
m19	.51	.67			
m21	.47			.61	
m23	.43				.61
m26	.58				.73
m27	.50		.63		
m29	.40	.55			
m30	.59		.74		
m31	.60			.61	
m33	.39	.59			
m34	.70		.82		
m35	.59			.72	
m36	.63				.64
m37	.65		.73		
m38	.46			.65	
m39	.33		.52		
m40	.51			.71	
Öz Değer (Top.= 15.00)		7.22	3.92	2.19	1.67
Açıklanan Varyans % Toplam = 50.00		24.06	13.07	7.29	5.54

Tablo 1 incelendiğinde; 1. faktörde 1., 2., 3., 4., 7., 8., 9., 10., 15., 18., 19., 29. ve 33. maddeler olmak üzere 13 madde bulunduğu görülmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri .53 ve .71 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam varyansının %24.06' sını açıklayan bu faktör **“mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı”** şeklinde isimlendirilmiştir. Mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı faktöründen örnek maddeler; *“öğretmeyi seviyorum.”*, *“program dışı etkinlikler yapmaktan keyif alıyorum”* şeklindedir.

Ölçekte yer alan 2. faktörde 5., 13., 16., 27., 30., 34., 37. ve 39. maddeler olmak üzere 8 madde bulunduğu görülmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri .47 ve .82 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam varyansının %13.07'sini açıklayan bu faktör **“takdir edilme ve mesleki mutluluk”** şeklinde isimlendirilmiştir. Takdir

edilme ve mesleki mutluluk faktöründen örnek maddeler; “*ilkokul öğretmenliğinin iyi yanı öğrencilerinizin size olan sevgisini hissettirmesidir*”, “*ilkokul öğretmeni olduğum için çevrem tarafından takdir ediliyorum*” ve “*bu mesleği yapıyor olmaktan dolayı mutluyum*” şeklindedir.

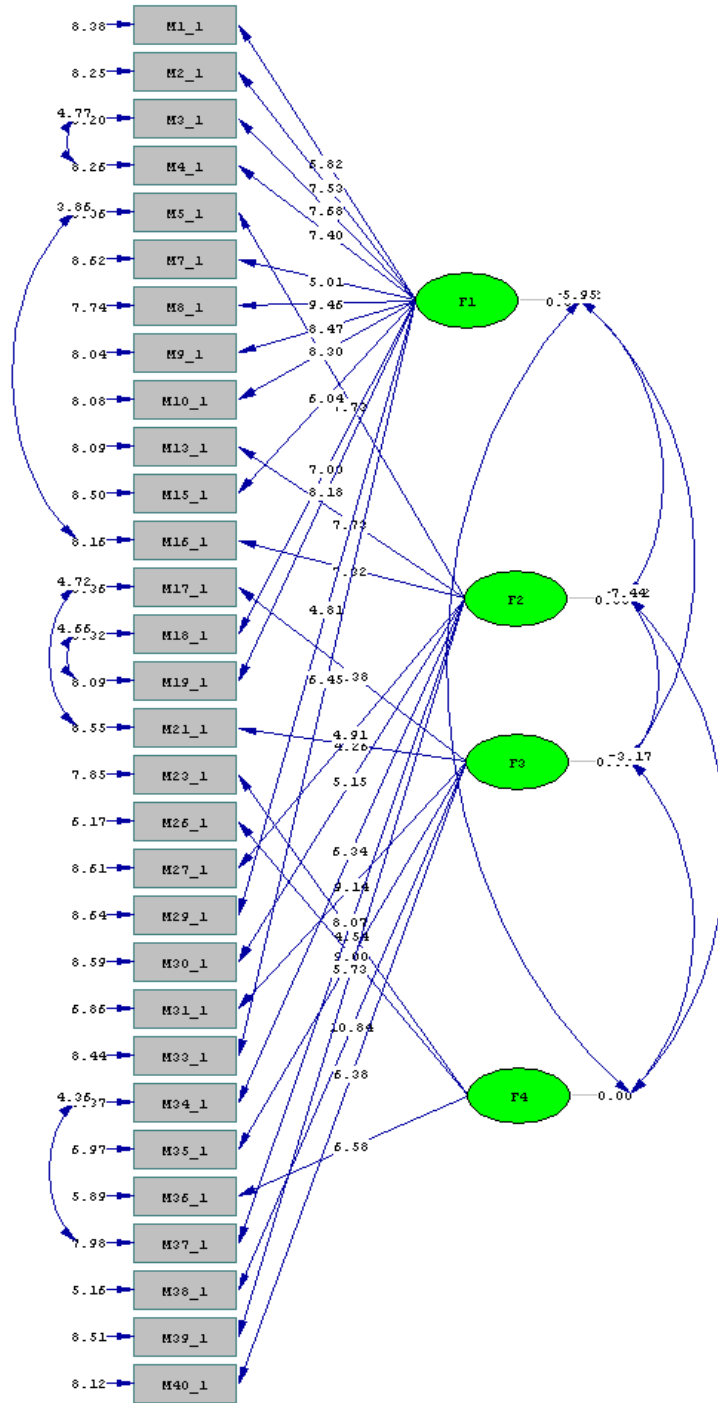
Ölçekte yer alan 3. faktörde 17., 21., 31., 35., 38. ve 40. maddeler olmak üzere 6 madde bulunduğu görülmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri .61 ve .72 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam varyansının %7.29’unu açıklayan bu faktör “*meslekten kaçınma*” şeklinde isimlendirilmiştir. Meslekten kaçınma faktöründen örnek maddeler; “*ilkokul öğretmenliğinin negatif yanları, pozitif yanlarından ağır basar*”, “*kendime neden bu mesleği seçtiğimi soruyorum, ama bir cevap bulamıyorum*” ve “*meslek seçmek için yeni bir fırsatım olsaydı, ilkokul öğretmenliğini seçmezdim*” şeklindedir.

Tablo 1 incelendiğinde; 4. faktörde 23., 26. ve 36. maddeler olmak üzere 3 madde bulunduğu görülmektedir. Bu maddelerin faktör yükleri .61 ve .73 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplam varyansının %5.54’ünü açıklayan bu faktör “*mesleği özümseme*” şeklinde isimlendirilmiştir. Mesleği özümseme faktöründen örnek maddeler; “*ilkokul öğretmenliği yaşam kalitemi artırıyor*” ve “*ilkokul öğretmenliğinin yeteneklerimi en iyi şekilde sergileyebileceğim bir meslek olduğunu düşünüyorum*” şeklindedir.

Toplam 30 maddeden oluşan ölçeğin tamamı ele alındığında, ölçek dört faktörlü bir yapı göstermektedir. Ölçekte yer alan 30 maddenin faktörlerdeki yük değerleri 0.41-0.82 arasında değişmektedir. Ölçekte yer alan dört faktör toplam varyansın %50’sini açıklamaktadır. Bu değerler ölçeğin ilkokul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine yönelik motivasyonlarını iyi bir şekilde açıkladığını göstermektedir.

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen 30 maddeden oluşan 4 faktörlü yapı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ile test edilmiştir. Analiz sonucunda, uyum indeksi $\chi^2= 688,27$ (sd=394, p.= .00), $\chi^2 / sd= 1,75$ SRMR=0,083, RMSEA= 0.069, GFI= 0.77, AGFI= 0.73, CFI= 0.93, NFI=0.85 ve NNFI= 0.92 olarak bulunmuştur. Yapılan DFA’da modifikasyon önerileri doğrultusunda M3 ile 4. Maddeler, M18 ile 19. Maddeler ve M21 ile 17 arasında modifikasyon yapılmasına karar verilmiştir. Yapılan modifikasyonların χ^2 (ki -kare)’ye katkı sağladıkları görülmüştür. Yapılan DFA sonucunda birinci faktörde yer alan on üç maddenin .53 ile .71 arasında standart çözüme sahip olduğu görülmüştür. İkinci faktörde yer alan sekiz maddenin standart çözümleri .47 ile .82 arasında değişmektedir. Üçüncü faktörde yer alan altı maddenin .61 ile .72 arasında değiştiği ve dördüncü faktörde yer alan üç maddenin ise .61 ile .73 arasında değiştiği bulunmuştur. Tüm faktörlerdeki maddelerin, faktörleri için önemli olduğuna karar verilmiştir. Standart çözümlerden sonra faktörler ve maddeler arasındaki t değerlerine bakılmıştır. T değerleri ile ilgili kırmızı ok bulunmamasının tüm maddelerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu ifade etmektedir. T değerlerini içeren doğrulayıcı faktör analizi sonucu Şekil 2’de yer almaktadır.

Chi-Square=688.27, df=394, P-value=0.00000, RMSEA=0.069

Şekil 2. Birinci Düzen t Değerleri Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Jöreskog ve Sörbom'a (1996) göre, t değerleri ile ilgili kırmızı ok bulunmaması tüm madde ve faktörlerin .05 düzeyinde anlamlı olduğunu gösterir. Faktörlerin gizil değişkendeki t değerlerinin ise 4.26-9.14 arasında değiştiği ve 2.76'dan yüksek olduğu için .01 düzeyinde de anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır.

Şimşek (2007), χ^2/sd değerinin 5 veya altında; RMSEA değerinin ise .08 veya altında ve SRMR değerlerinin .10 veya daha düşük olmasının iyi uyum için gerektiğini ifade etmektedir. Yine IFI, CFI, NFI ve NNFI .90 üzerinde olması iyi bir modeli ifade etmektedir. Bunun yanında AGFI .80 veya büyük; GFI .85 veya büyük olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir. Bu yönüyle değerlendirildiğinde ölçeğe ait değerlerin büyük bir kısmının kabul edilebilir uyuma sahip oldukları söylenebilir. Bu bulgulara dayanarak ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı ifade edilebilir. Ölçeğin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık (Cronbach-alpha) yöntemi kullanılmıştır. Ölçeğin modelinde yer alan gizil değişkenin tutarlılığı için Cronbach alfa değerlerine sırasıyla bakılmıştır.

İlkokul Öğretmeni Motivasyon Ölçeği İçin İç Tutarlılık Katsayıları

Ölçeğin güvenilirlik çalışması için iç tutarlılık katsayıları (alfa) hesaplanmıştır. 30 madde ve dört alt faktörden oluşan ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısı .87 olarak bulunmuştur. “*Mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı*” faktörünün iç tutarlılık katsayısı .87, “*takdir edilme ve mesleki mutluluk*” faktörünün iç tutarlılık katsayısı .86, “*meslekten kaçınma*” faktörünün iç tutarlılık katsayısı .79, “*mesleği özümseme*” faktörünün iç tutarlılık katsayısı .61 olarak hesaplanmıştır. Bulunan bu değerler ölçeğin güvenilirlik düzeyi için kabul edilebilir değerler olarak görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

İlkokul öğretmeni, öğrencilerin eğitim hayatlarında belki de en çok iz bırakan, hayata ve geleceklerine yönelik olarak genel bir görüş oluşturmalarına en çok katkıda bulunan kişilerden bir tanesidir. Aile ortamından henüz ayrılmış çocukların bilişsel gelişimini desteklemede, öğrencilerin kendine, topluma ve dış dünyaya ilişkin tutumlarının şekillenmesinde, iletişim, araştırma ve yaratıcılık becerilerinin gelişmesinde son derece önemli görevler üstlenmektedir (Aydın, Şahin & Topal, 2008). Koşulların her zaman arzu edildiği gibi eğitim-öğretime uygun olmadığı durumlarda bile ilkökul öğretmenlerinin tüm bunları en iyi şekilde yerine getirebilmesinde motivasyonlarının önemli bir etken söylenebilir. Bu sebeple çalışmada, ilkökul öğretmenlerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin mesleki motivasyon düzeylerinin belirlenmesine yönelik olarak geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan ölçekten elde edilen verilere ilk olarak açımlayıcı faktör analizi yapılarak, 30 maddeden ve dört faktörden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen yapının, doğrulayıcı faktör analizi ile model uyumu test edilmiştir. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi sonucunda, “*mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı*”, “*takdir edilme ve mesleki mutluluk*”, “*meslekten kaçınma*” ve “*mesleği özümseme*” olmak üzere dört faktörden ve 30 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Ardından yapılan güvenilirlik

çalışmalarında ise ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlılık katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlara dayanılarak, ilkökul öğretmenlerine yönelik olarak geliştirilen mesleki motivasyon ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Öğretmen motivasyonu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde, yurt içinde ve yurt dışında konuya ilişkin farklı ölçeklerin geliştirildiği görülmektedir. Yapılan çalışmaların büyük bir kısmında, ölçeklerin “içsel motivasyon” ve “dışsal motivasyon” olmak üzere iki faktörlü bir yapı gösterdiği görülmektedir (Acat & Yenilmez, 2004; Kauffman, Yılmaz Soylu & Duke, 2011; McKinney, 2000; Wu, 2012). Ancak, farklı ölçek geliştirme çalışmalarında öğretmen motivasyonunun daha farklı boyutlarda ele alındığı da göze çarpmaktadır. Claeys (2011), öğretmenlerin öğretmeye ilişkin motivasyonlarını ölçmeye yönelik olarak geliştirdiği ölçek çalışmasında, “içsel motivasyon”, “dışsal motivasyon” ve “özgeci (fedakar) motivasyon” olmak üzere üç faktörlü bir yapı elde etmiştir. Visser-Wijnveen, Stes ve Van Petegem (2012), öğretmenlerin öğretmeye ilişkin motivasyon düzeylerini belirlemek amacı ile yaptıkları ölçek çalışmasında üç faktörlü bir yapı elde etmişlerdir. Bu faktörler, “kişisel (öğretmen) yeterlilik”, “ilgi/keyif alma” ve “çaba/önemseme”dir. “Çaba/önemseme” faktörü, daha çok öğretmenlik mesleği ile ilgili çalışmaların üzerinde durmak ve daha başarılı olabilmek için çaba göstermeye ilişkin maddeleri içermektedir. Benzer olarak bu araştırma sonucunda geliştirilen ölçeğin “mesleğe yönelik olumlu tutum ve mesleki başarı” faktöründe yer alan maddeler, ilkökul öğretmenlerinin daha başarılı öğretmenler olabilmek için yapabileceklerine odaklanmıştır. Yine Visser-Wijnveen, Stes ve Van Petegem (2012) tarafından geliştirilen ölçeğin faktörlerinden biri olan “ilgi/keyif alma” ile bu çalışma sonucunda geliştirilen ölçeğin “takdir edilme ve mesleki mutluluk” faktörünün benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Buna göre araştırma bulgularının Visser-Wijnveen, Stes ve Van Petegem’in (2012) araştırmaları ile benzerlik gösterdiği sonucuna ulaşılabilir. Roth, Assor, Kanat-Maymon ve Kaplan (2007) ise, öğretmenlerin öğretmeye ilişkin motivasyon düzeylerini belirlemek amacı ile “dışsal motivasyon”, “intraprojeksiyon (içe yansıtma)”, “içsel motivasyon” ve “özdeşleşme” olmak üzere dört faktörden oluşan bir ölçek geliştirmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları, Ryan ve Connell (1989) tarafından yapılan çalışmada ortaya koyulan motivasyon türleri ile paraleldir. Buna göre, “dışsal motivasyon” faktörü, kurallara uyma ve cezadan kaçınmaya odaklanmaktadır. Dolayısıyla bu faktörde yer alan maddeler daha çok yönetim ve veliler tarafından takdir edilmeye yöneliktir. “İntraprojeksiyon (içe yansıtma)” ise kelime anlamı olarak, kişinin kendisi ve başkaları tarafından onaylanan şeylerin içselleştirilmesi, onaylanmayan, ayıplanan şeylerden ise kaçınılmasıdır. “İçsel motivasyon” faktörü, öğretmenlerin mesleklerinden keyif almalarına yöneliktir. Son faktör olan “özdeşleşme” ise, öğretmenlerin mesleklerini ve öğrencilerini önemsemelerine ve değer vermelerine yöneliktir (Ryan & Connell, 1989; Roth, Assor, Kanat-Maymon & Kaplan, 2007). Belirtilen çalışma ile bu çalışmadan elde edilen bulgular incelendiğinde, özellikle “dışsal motivasyon” ile “takdir edilme ve mesleki mutluluk”, “içsel motivasyon” ile “mesleğe yönelik olumlu tutum ve

mesleki başarı”, “özdeşleşme” ve “mesleği özümseme” faktörleri açısından araştırma sonuçlarının benzerlik gösterdiği söylenebilir. Yine çok benzer olarak, Fernet, Senécal, Guay, Marsh ve Dowson’ın (2008), öğretmenlere yönelik olarak geliştirdikleri mesleki görevler motivasyon ölçeği; “dışsal düzenleme”, “içe yansıtılmış düzenleme”, “içsel motivasyon”, “özdeşleşmiş düzenleme” ve “motivasyonsuzluk” olmak üzere beş faktörlü bir yapı göstermektedir. Bu çalışmanın Roth ve diğerlerinin (2007) araştırmasından yapı olarak tek farkı, ölçekte “motivasyonsuzluk” faktörünün de yer almasıdır. Motivasyonsuzluk faktörünün içeriği ile bu araştırma sonucunda geliştirilmiş olan ölçeğin “meslekten kaçınma” faktörünün içeriği oldukça benzerdir. Görüldüğü gibi, öğretmenlerin motivasyonları ile ilgili yapılan ölçek geliştirme çalışmaları ile bu araştırma sonucunda elde edilen ölçeğin yapı olarak benzer özellikler gösterdiği söylenebilir.

Sonuç olarak, ilkokul öğretmenlerine yönelik olarak geliştirilen mesleki motivasyon ölçeğinin, gerek ilgili literatür açısından gerekse istatistiksel açıdan uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu kapsamda, konu ile ilgili yapılacak araştırmalarda, ilkokul öğretmenlerinin motivasyon düzeylerinin değerlendirilerek, farklı değişkenlerle ilişkilerinin araştırılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Acat, M. B., & Yenilmez, K. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 126-140.
- Atkinson, E. S. (2000). An investigation into the relationship between teacher motivation and pupil motivation. *Educational Psychology*, 20 (1), 45-57.
- Aydın, R.; Şahin, H. & Topal, T. (2008). Türkiye’de İlköğretime Sınıf Öğretmeni Yetiştirmede Nitelik Arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (2), 119-142.
- Aypay, A. (2011). İlk ve ortaöğretim öğretmenlerinin davranış alışkanlıkları ve “iyi öğretmen” özelliklerine ilişkin algıları. *İlköğretim Online*, 10 (2), 620-645. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 25 Ocak 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Barlı, Ö., Bilgili, B., Çelik, S. & Bayrakçeken, S. (2005). İlköğretim okul öğretmenlerinin motivasyonları: Farklılıkların ve sorunların araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 391-417.
- Bishay, A. (1996). Teacher motivation and career satisfaction: A study employing the experienced sampling method. *Journal of Undergraduate Science*, 3, 147-154.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Claeys, L. (2011). Teacher motivation to teach and to remain teaching culturally and linguistically diverse students. Unpublished doctoral dissertation, The University of Texas, San Antonio.

- Çakar, N. D. & Ceylan, A. (2005). İş motivasyonunun çalışan bağlılığı ve işten ayrılma eğilimi üzerindeki etkileri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6 (1): 52-66.
- Davis, J. & Wilson, S. M. (2000). Principals' efforts to empower teachers: Effects on teacher motivation and job satisfaction and stress. *The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 73 (6), 349-353.
- De Jesus, S. N., & Lens, W. (2005). An integrated model for the study of teacher motivation. *Applied Psychology: An International Review*, 54 (1), 119-134.
- Evans, L. (1998). *Teacher morale, job satisfaction and motivation*. London: Paul Chapman/Sage.
- Falout, J. (2010). Strategies for teacher motivation. *The Language Teacher*, 34 (6).
- Fernet, C., Senécal, C., Guay, F., Marsh, H. & Dowson, M. (2008). The Work Tasks Motivation Scale for Teachers (WTMST). *Journal of Career Assessment*, 16, 256-279.
- Griffin, D. K. (2010). A survey of Bahamian and Jamaican Teachers' Level of motivation and job satisfaction. *Journal of Invitational Theory and Practice*, 16.
- Hayden, S. (2011). *Teacher motivation and student achievement in middle school students*. Unpublished doctoral dissertation, Walden University.
- Jonett, J. L. F. (2009). *The motivation of teachers to assume the role of cooperating teacher*. Unpublished doctoral dissertation, Cardinal Stritch University.
- Jöreskog, K. & Sörbom, D. (1996). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Chicago: Scientific Software International/Erlbaum.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Kauffman, D. F., Yılmaz Soylu, M. & Duke, B. (2011). Öğretme motivasyonu ölçeğinin geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 279-290.
- Kelley, C., Heneman III, H. & Milonowski, A. (2002). Teacher motivation and school-based performance awards. *Educational Administration Quarterly*, 38 (3), 372-401.
- Kyriacou, C., Hultgren, Å. & Stephens, P. (1999) Student teachers' motivation to become a secondary school teacher in England and Norway. *Teacher Development*, 3 (3), 373-381.
- Lindner, J. R. (1998). Understanding employee motivation. *Journal of Extension*, 36 (3).
- Maharjan, S. (2012). Association between work motivation and job satisfaction of college teachers. *Administrative and Management Review*, 24(2), 45-55.
- McKinney, P. A. (2000). *A study to assess the relationships among student achievement, teacher motivation, and incentive pay*. Unpublished doctoral dissertation, Virginia Polytechnic Institute and State University, Blacksburg, Virginia.

- Ofoegbu, F. I. (2004). Teacher motivation as an essential factor for classroom effectiveness and school improvement. *College Student Journal*, 3 (1), 54-69.
- Özan, M. B., Türkoğlu, A. Z. & Şener, G. (2012). Okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (1), 275-294.
- Özdoğru, M. & Aydın, B. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin karara katılma durumları ve istekleri ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12.
- Park, S. M. & Rainey, H. G. (2011). Work motivation and social communication among public managers. *The International Journal of Human Resource Management*, 31 (4), 1-32.
- Raju, T. J. M. S. (2012). Relationship between change- proneness and teacher motivation. *International Multidisciplinary e-Journal*, 1 (3), 112-123. [Online]: <http://www.oijrj.org/ejournal/apr-may-june2013/04.pdf> adresinden 09 Aralık 2012 tarihinde indirilmiştir.
- Riley, P. (2013) Attachment theory, teacher motivation & pastoral care: A challenge for teachers and academics. *Pastoral Care in Education: An International Journal of Personal, Social and Emotional Development*, 3 (2), 112-129.
- Roth, G., Assor, A., Kanat-Maymon, Y. & Kaplan, H. (2007). Autonomous motivation for teaching: How self-determined teaching may lead to selfdetermined learning, *Journal of Educational Psychology*, 99 (4), 761-74.
- Ryan, R. M. & Connell, J. P. (1989). Perceived locus of causality and internalization: Examining reasons for acting in two domains. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57 (5), 749-761.
- Salisbury-Glennon, J. D. & Stevens, R. J. (1999). Addressing preservice teachers' conceptions of motivation. *Teaching and Teacher Education*, 15, 741-752.
- Sapkale, A. P. (2009). A study of relationship of work motivation and job satisfaction towards teaching attitude of secondary school teachers of Dhule City. *International Referred Research Journal*, 2 (22).
- Stone Barker, S. (2009). *The relationship of teachers' motivational perceptions and instructional integration of the internet: An inquiry of elementary teachers in one Georgia school district*. Unpublished doctoral dissertation, Georgia Southern University, Statesboro, Georgia.
- Şimşek, Ö.F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Ünsar, A. S. (2011). Motivasyonun işten ayrılma eğilimine etkisi: Bir alan araştırması. *Akademik Bakış*, 25, 1-15.
- Visser-Wijnveen, G. J., Stes, A. S. & Petegem, P. V. (2012). Development and validation of a questionnaire measuring teachers' motivations for teaching in higher education. *Higher Education*, 64, 421-436.
- Webb, K. (2007). Motivating peak performance: Leadership behaviors that stimulate employee motivation and performance. *Christian Higher Education*, 6 (1), 53-71.

- Webster, L. E. (2006). *Teacher motivation to implement an educational innovation: Teacher efficacy, task value, and perception of administrative support*. Unpublished doctoral dissertation, University of Southern California.
- Wright, J., & Wiediger, R. (2007). Motivated behaviours: The interaction of attention, habituation and memory. In L. Brown (Ed.), *Psychology of motivation* (pp. 5-28). New York, USA: Nova Science Publishers Inc.
- Wu, S. M. (2012). Relationships among perceived likeability of principal, school identity, and teacher motivation. *Comprehensive Psychology, 1*(6).
- Yavuz, C. & Karadeniz, B.C. (2009). Sınıf öğretmenlerinin motivasyonunun iş tatmini üzerine etkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2* (9),507-519.
- Yazıcı, H. (2009).Öğretmenlik mesleği, motivasyon kaynakları ve temel tutumlar, kuramsal bir bakış. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 17* (1), 33-46.
- Yılmaz, H. ve Huyugüzel Çavaş, P. (2007). Fen Öğrenimine Yönelik Motivasyon Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *İlköğretim Online, 6* (3), 430-440. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> adresinden 12 Şubat 2013 tarihinde indirilmiştir.
- Zehir Topkaya, E. & Uztosun, M. S. (2012). Choosing teaching as a career: Motivations of pre-service English Teachers in Turkey. *Journal of Language Teaching and Research, 3*(1), 126-134.

EK

	İLKOKUL ÖĞRETMENİ MOTİVASYON ÖLÇEĞİ	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	Tamamen Katlıyorum
1	Yapmış olduğum öğretimsel uygulamaların, öğrencilerin öğrenme düzeyleri üzerinde olumlu bir etkisi vardır.	1	2	3	4	5
2	Meslektaşlarım iyi bir ilkokul öğretmeni olduğumu düşünürler.	1	2	3	4	5
3	Öğretmeyi seviyorum.	1	2	3	4	5
4	Öğrencilerime bir şeyler öğretmek kendime olan saygımı artırıyor.	1	2	3	4	5
5	Öğrencilerimle ilkokul öğrenimleri süresince beraber olmak beni mutlu ediyor.	1	2	3	4	5
7	Yapmış olduğum öğretimsel uygulamaların, öğrencilerin hayatı anlamalarında önemli bir yere sahip olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
8	Mesleğimle ilgili çalışmayı seviyorum.	1	2	3	4	5
9	Mesleğini iyi yapan bir öğretmen olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
10	Öğrencilerime bir şeyler öğretmek kişisel gelişimime katkı sağlıyor.	1	2	3	4	5
13	Bu mesleği yapıyor olmaktan dolayı mutluyum.	1	2	3	4	5
15	Program dışı etkinlikler yapmaktan keyif alıyorum.	1	2	3	4	5
16	Çocukları seviyorum.	1	2	3	4	5
17	İlkokul öğretmenliğinin toplumda saygı uyandıran bir meslek olduğunu düşünmüyorum.	1	2	3	4	5
18	Mesleğimle ilgili gelişmeleri takip ediyorum.	1	2	3	4	5
19	Mesleğimle ilgili amaçlar belirliyor ve bunları gerçekleştiriyorum.	1	2	3	4	5
21	Derslerin dışında öğrencilere katkı sağlamak için zaman harcamıyorum.	1	2	3	4	5
23	Okul yönetimi, eğitim ile ilgili fikirlerime destek veriyor.	1	2	3	4	5
26	İlkokul öğretmenliği yaşam kalitemi artırıyor.	1	2	3	4	5
27	Serbest zamanlarımın bir kısmını mesleğimle ilgili yayınları okuyarak geçiriyorum.	1	2	3	4	5
29	Meslektaşlarım çalışmalarına saygı duyuyorlar.	1	2	3	4	5
30	İlkokul öğretmenliğinin iyi yanı öğrencilerinizin size olan sevgisini hissettirmesidir.	1	2	3	4	5
31	Meslek seçmek için yeni bir fırsatım olsaydı, ilkokul öğretmenliğini seçmezdim.	1	2	3	4	5
33	Yapmış olduğum öğretimsel uygulamaların, öğrencilerin performansları üzerinde olumlu bir etkisi vardır.	1	2	3	4	5
34	Velilerimin iyi bir ilkokul öğretmeni olduğumu düşündükleri kanaatindeyim.	1	2	3	4	5
35	İlkokul öğretmenliğinin negatif yanları, pozitif yanlarından ağır basar.	1	2	3	4	5
36	İlkokul öğretmenliğinin yeteneklerimi en iyi şekilde sergileyebileceğim bir meslek olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
37	Öğrencilerim iyi bir öğretmen olduğumu ifade ederler.	1	2	3	4	5
38	Kendime neden bu mesleği seçtiğimi soruyorum, ama bir cevap bulamıyorum.	1	2	3	4	5
39	İlkokul öğretmeni olduğum için çevrem tarafından takdir ediliyorum.	1	2	3	4	5
40	İlkokul öğretmenliğinin eğlenceli bir meslek olduğunu düşünmüyorum.	1	2	3	4	5